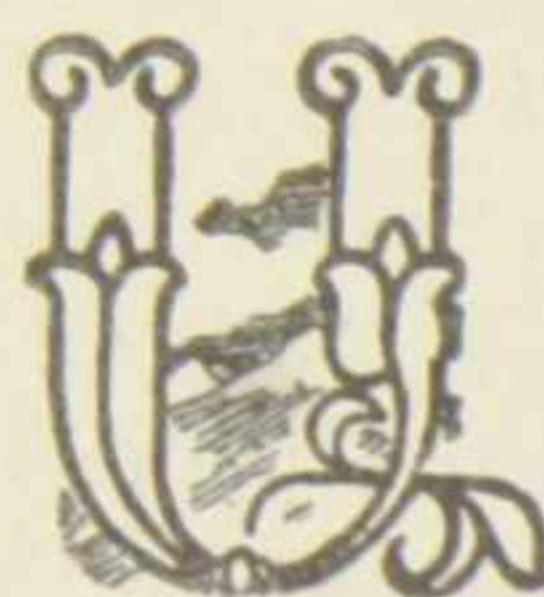

ՀԱՊԻՏԱԿԱՆ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԳԱՌՆՈՒ ԱՄՐՈՑԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

վարտվեցին Գառնու հնա-
դարյան ամրոցի պեղման այս
տարվա աշխատանքները, որ
կատարում էր Հայկական ՍՍՌ
Գիտությունների ակադեմիայի Պատմության
ինստիտուտը: Մեր թվականությունից առաջ
4—3-րդ դարերում կառուցված այդ ամրոցի
պեղումները նոր հետաքրքրական նյութեր
հայտնաբերեցին Հայաստանի հին պատմու-
թյան վերաբերյալ:

Արշավախումբը, պատմական գիտու-
թյունների թեկնածու Բ. Առաքելյանի ղեկա-
վարությամբ, այս տարի պեղել է ամրոցի
պարիսպը ամբողջ երկայնքով: 14 աշտա-
րակներ ունեցող այս պարսպի երկարու-
թյունն է 315 մետր: Այն կառուցված է բա-
զալտե հսկայական քարերից՝ յուրաքանչյու-
րը 5-ից մինչև 7 տոննա քաշով:

Սրբատաշ քարերը իրար ամուր միացված
են երկաթե պահանգներով, որոնց ամրաց-
ման փոսերը լցված են արծիճով: Զարմանք
է պատճառում աշտարակների ամրությունն
ու հզորությունը, որոնք գտնվում են միմ-
յանցից 10—12 մետր հեռավորության
վրա: Ինչպես պարիսպը, այնպես էլ աշտա-
րակները կառուցված են առանց շաղախի:
Ամրոցի պարիսպը ունեցել է բեկբեկուն
գծի ձև և բաժանված է եղել համեմատա-
բար անկախ հինգ պաշտպանողական հատ-
վածների:

Հնագիտական պեղումները ցույց են տա-
լիս, որ Գառնու ամրոցը եղել է աչքի ընկ-
նող ուղիղ-ամրոցաշինական կառուցվածք,

ճարտարապետական կատարյալ կոմպլեքս,
որը վկայում է հին հայերի ճարտարապե-
տական բարձր տեխնիկայի մասին:

Բուն ամրոցի տարածությունում կատար-
ված պեղումների շնորհիվ հայտնաբերվել
են տարբեր կուլտուրական դարաշրջանների
վեց շերտեր: Նրանցից հնագույնը էնեոլիթի
(պղնձի դարի) շերտն է (մեր թվականությու-
նից առաջ 3-րդ դարի վերջ և 2-րդ դարի
սկիզբ):

Էնեոլիթից հետո ընկած շերտում (մեր
թվականությունից առաջ 1-ին դար) գտնը-
վել են կավե և ապակյա ամանների բեկոր-
ներ, նետերի ծայրեր, մարմարի բեկորներ՝
խորաքանդակներով, որոնք միանգամայն
նման են Գառնու հեթանոսական տաճարի
մասերի վրա հանդիպող խորաքանդակնե-
րին:

Կուլտուրական դարաշրջանների շերտե-
րում հայտնաբերված նյութերը վկայում են
Գառնու տնտեսական և կուլտուրական կա-
պերը ոչ միայն Դվին, Անի հայկական խո-
շոր քաղաքների հետ, այլև Վրաստանի,
Ադրբեջանի, Իրանի, Բյուզանդիայի հետ:

Հայաստանի կուլտուրայի պատմության
համար չափազանց կարևոր արդյունքներ
տվին այն հնադարյան գերեզմանատան պե-
ղումները, որը գրավում է այժմյան Գառնի
գյուղի արևմտյան ծայրամասը: Այս տարի
պեղվել են 35 շիրիմներ: Նրանք տալիս են
հիմնականում մեր թվականության առաջին
դարին վերաբերող հարուստ տեղեկությու-
ններ: Թաղվածների դիտարկում կամ ուղ-

քերի մոտ գտնվել են սափորներ, ապակյա ամաններ (արտասովասափորներ, սրվակներ): Գտնվել են նաև ոսկրյա բռնիչներ՝ կանանց սանրվածքը պահելու համար, մետաղյա, քարե և ոսկյա զարդարանքներ: Շիրիմներում գտնվել են նաև մեք թվական ու ռազին ու երկրորդ դարերի դրամներ, որոնցից յոթը պատկանում են հռոմեական կայսր Օկտավիանոս Օգոստոսի ժամանակաշրջանին:

Շիրիմներում գտնված իրերը խոսում են այն մասին, որ դեռևս մոտ 2.000 տարի սրանից առաջ Գառնու ամրոցում եղած քաղաքացիական բնակչության կենցաղի մեջ մեծ չափերով թափանցել էր հելլենական կուլտուրան, ինչպես նաև վկայում են հին հայերի մոտ արվեստի և կուլտուրայի զարգացման բարձր մակարդակը:

Եկող տարի Գառնու ամրոցի ուսումնասիրման աշխատանքները կշարունակվեն:

ԴՎԻՆԻ ՊԵՂՈՒՄՆԵՐԸ

այլական ՍՍՏ Գիտությունների ակադեմիայի Պատմական թանգարանի հնագիտական արշավախումբն ավարտեց Հայաստանի միջնադարյան մայրաքաղաք Դվինի ավերակների այս տարվա պեղումները:

Արշավախումբը պատմական գիտությունների թեկնածու Կ. Ղաֆադարյանի ղեկավարությամբ, 1951 թվականին պեղումներ է կատարել գլխավորապես քաղաքի միջնաբերդի կատարին, ստորին բերդի հարավային լանջում, քաղաքի կենտրոնական թաղամասի հարավային բարձունքի վրա և հետախուզական պեղումներ՝ քաղաքի տարբեր ծայրամասերում:

Միջնաբերդի գագաթին, իջնելով անցյալ տարի պեղված վայրի խորքը, արշավախումբը հայտնաբերել է աղյուսաշեն մի մեծ պալատական շինության մնացորդներ: Գտնված առարկաների հիման վրա պետք է ենթադրել, որ շինությունը 8-րդ դարի է և, ըստ երևույթին, պատկանել է արաբ էմիրներին:

Ստորին բերդում բաց է արվել 10—12-րդ դարերին պատկանող իշխանական մի ապարանք: Ապարանքը կենտրոնում ունեցել է գմբեթավոր մի մեծ դահլիճ՝ աղյուսե հատակով, թոնրատուն, երկու միջանցք, պահեստներ, տնտեսական կառուցվածքներ և մի քանի բնակելի սենյակներ: Շենքն ունեցել է ներքին գեղեցիկ հարդարանքներ՝ թևավոր առյուծների և որսի կենդանիների պատկերներով գաջե ձուլածո որմնազարդեր

և շքաղյուսե զարդարանքներ: Այս շինությունը խիստ կարևոր նշանակություն ունի 10—12-րդ դարերի հայ աշխարհիկ ճարտարապետության պատմության հարցերի լուսաբանման համար, որովհետև մինչև օրս աշխարհիկ ճարտարապետության շատ քիչ նմուշներ են հայտնաբերվել:

Քաղաքի կենտրոնական թաղի հարավային մասում արշավախումբը բաց է արել մի մոնումենտալ շենքի անկյուն, որի պեղումները շարունակվելու են եկող տարի:

Պեղումների ընթացքում գտնվել են բազմաթիվ հնագիտական առարկաներ, որոնք տեղեկություններ են տալիս միջնադարյան Հայաստանի քաղաքային կյանքի, արհեստների և առևտրի զարգացման, կենցաղի ու սովորությունների մասին: Գտնված առարկաների մեջ կարևոր տեղ են գրավում զենքերն ու գործիքները՝ նետերի սլաքներ, երկաթյա նիզակի ծայրեր, սակրեր և շերտավոր զրահի բեկորներ: Այս վերջինները հետաքրքիր են այն տեսակետից, որ մինչև Դվինի պեղումները Հայաստանում միջնադարյան սակրեր ու զրահի բեկորներ չէին գտնվել:

Արհեստներին վերաբերող առարկաների մեջ կարևոր տեղ են գրավում մետաղաձուլման քուրան և հրակայուն կավից պատրաստված հալոցները, ինչպես նաև պղնձի ու երկաթի մնացորդները:

Գտնված են 50-ից ավելի դրամներ, որոնց մեջ կան արասյան շրջանի արաբական,